

16. aastakäik.

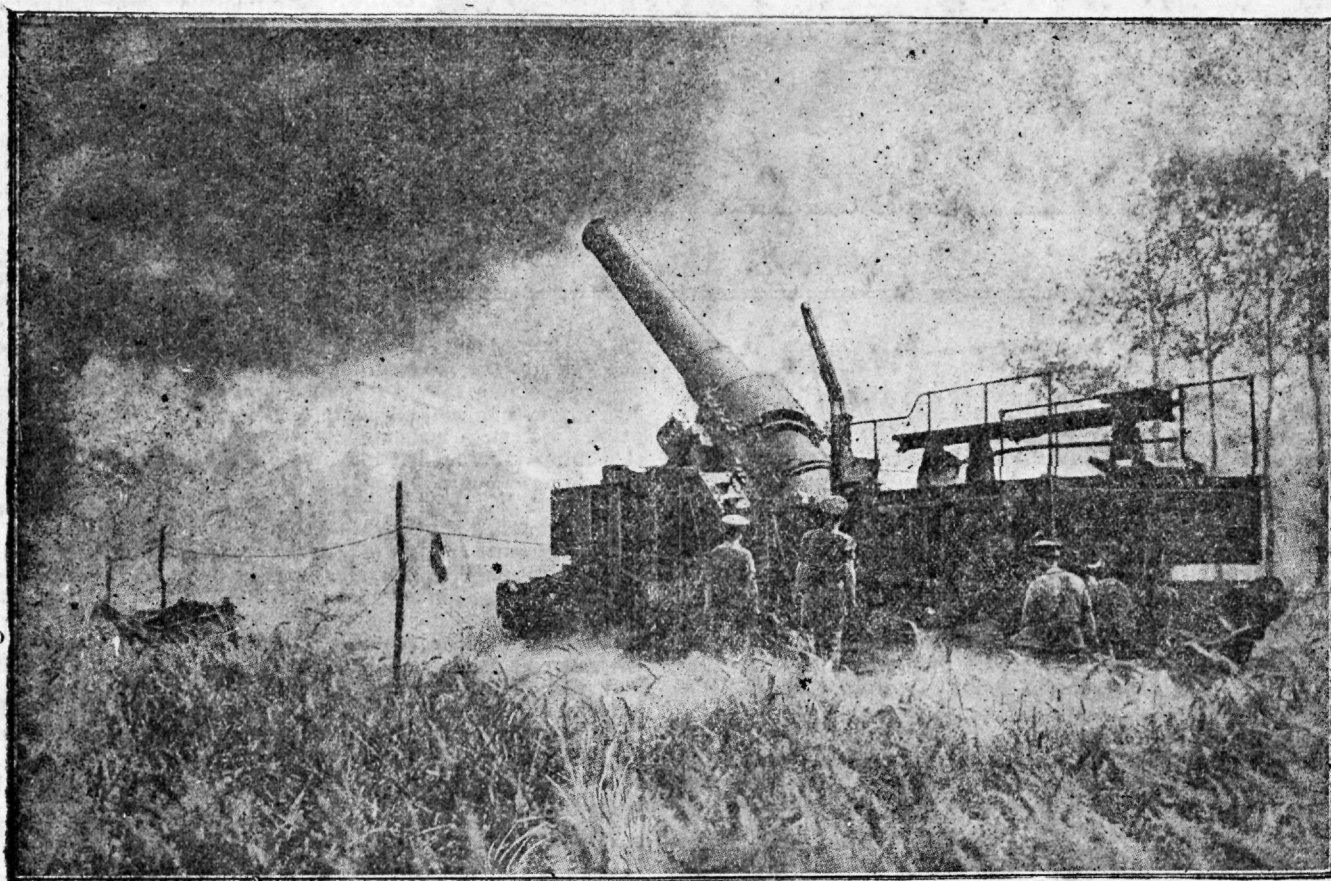
Uksti nummer 30 kop.

Meie Mats

Nr. 164.

Laupäeval 7. (20.) oktoobril 1917.

Nr. 164.

Rindluse pommitamine 15 wersta pealt.

Ilmus trükilt

Saguhaigused

Kudas nende eest hoida ja arstida.

Mõjukad rohud ja asjatundlikud juhatused.

Prof. Dr. Paul Uschi, prof. Dr. C. Fingeri, prof. Dr. F. Fromme, Dr. Edm. Lesseri, Dr. M. Schniereri
Sind 1 rbl. j. t. järele. Sind 1 rbl.

Saada igas raamatukaupluses. Sadu „Seadus“ Tallinnas.

Salakuulajanna.

B. Baré'i maal.

Uus paradis.

Ewald Gerhard Seeltgeri roman. (Järg 10).

Fritz Blaschke aga ei pannud seda tähelegi, vaid mängis pidemetega edasi. Kuus hiiglasörme ronisid üksteise sisse. „Nüüd siis hakkame hobu rautama!“ lamandas ta lõbusalt. „Sirutised allapid!“

Seda oldi juba maal harjutatud.

Kolm meest jooksid kummagi teleskoopitoru juure ja tegid huvitava mehhanismu järgi, mille külge sirutised kui ta paenutised olid kinnitatud. Siis toodi kuus rauda nähtawale, millest kolm esimese, kolm tagumise komandofilla all alal hoiti. Need olid kuulisegmendid — malmist walatud, läbi mõeta üks meeter ja umbes 10 sentimeetrit paksub. Fritz lasi kuus teemandiotsa weidi nähtawale tulla. Suured rauad kruwiti külge.

„Võõge külge!“ —

Ühe korraga lasti kuus teleskoopitoru wette. Nad ripusid püstloodis alla, kuid ei sirutanud end wälja, sest watum imes neid üles, nende raskuse peale waatamata.

„Rahelja meetri samm!“

Ratskord kuus paenutist keerati alaspidi ja kinnitati wanal kohal tarkude külge. Igal kargul oli peale selle koha weel kaks teist kohta, kuhu paenutist wõis kinnitada: üks illewal, teine allpool. Need oli waja, kui paat lähemaid wõi pikemaid samme pidi tegema.

„Walmis!“ hüüdis Fritz ja tõmbas kuus kangi wälja.

Nüüd muutus asi tõsiseks. Ju nelja atmosfääri rõhuga hakkas laewake tervelt wõbitsema. Kohal, kus laew seisis, oli weel waewalt kolm meetrit sügaw.

„Sa tõuseb üles!“ hüüdis Paul Müggeltay.

„Sa peab!“ naeris Fritz ja keeras ümber.

Mootorid töötasid ähklides, puhkides ja ohates. Teleskoopide manomeetrid näitasid kuus atmosfääri.

Ja nüüd waldas enese paat märjast elemendist, ilma et ta kõigewähemalt oleks wankunud. Kui manomeetrid kümme atmosfääri näitasid, pani Fritz ühe ainja pidemega kuus teleskoopiventili kinni.

Paat seisib kindlalt oma kuuel jalal. Ta lamada kiili alt wõõlas weel wabalt läbi, ja kuu walgus tungis takistamatalt teisele poole paati. Nagu mõni enne weepuutuse

aegne elulas seisib ta wari woogubel.

Kuid ta sellest ei olnud kullalt! See wari hakkas äkki liikuma.

Fritz oli paenutised tegewusesse seadnud. Negamööda wajus paat ettepoole, nihlus weele lähemale, kuid nii, et laewalagi itta ristloodis püsis. Kellegil ei olnud tunnet, et laew eht ümber wõits kulluda. Pikkusesuhe sirutiste ja paenutiste wahel oli selle sammu juures niisugune, et kargud ainult 20 kraadi wõrra püstloodis seisust lahtu lätsid. Nii ei wõinud raskuspunkt mingil tingimisel ristloodist wälja satuda.

Fritz mängis omal pidemetelaul, nagu mõni klaverikunstnik klaveril, sest juba jälle hakkas laew teetma ja wajus tahapoole. Ring, mis tehtud oli, oli täpipealt tahelja meetrit.

Paat peatas ja nägi wälja, nagu hüppamisets walmis olew putukas. Minult et ta hüpata ei saanud, sest ta jalgedel puudus tõukewõim.

„See on just peawigur!“ ütles Fritz Blaschke meeskonnale. „Terwe liigutus on niisama nagu inimese jalagi oma. Ka seal on oma sirutised ja paenutised, ai-

nult et seal „teleskoopikargud“ kolkku paenutatatse, kuna me nad sin üksteisesse mahutame.“

Sellest said kõik aru. Nüüd pidi iga üks paadi korra ette, korra taga wajuda lastma. Mäti Paul Müggeltayga peale. Pidemete mehhanismus oli wäga lihtne. Onnetust ei wõinud juhtuda, sest iga pide oli hästi kaitstud elektrija automat-wastuabindudega.

„Nüüd siis läheme wahel jalutama!“ hüüdis Fritz lõbusalt ja astus pidemetelawa ette.

Kõige enne tõstis ta tarkudesurwe 20 atmosfääri, sest edasiliikumise juures pidi paat neljal jalal liikuma. Teleskoopikargud wõisid paari wiisi, ühtinda wõi kumbki parderaldi töötada.

Paat oli ettepoole wilku wajanud. Wimasel kargupaari weesurwe oli watumkatlate poolt olematuks tehtud, raudad lasti pöhhast lahti, nende paenutised astusid tegewusesse. Ja koha astusid tagumised kargud oma raudadega teetmiste tarkude toetuspunktidele. Siis astus see kui ta esimene paar ettepoole.

Kõhe astusid kõik paenutised tegewusesse, ja paat tegi suure taheljametriilise samm.

See oli wast samm. Raheteisikümne sammuga jõuti kaldani.

Nüüd tuli üks pearastustest, edasimineel märke.

Kargud peatasid püstloodis, nõnda et paenutised wabanefid.

„Ettewaatust!“ lamandas Fritz. „Nelja meetri samm!“

Mehe ronisid üle parda, ja surusid paenutised kõrge male toetuskohale. Nüüd wõisid kargud ainult kümme kraadi wõrra taganeda. Paadi sammud wähenefid nelja meetrini.

See sammude lihendamine ja pikendamise oli leiduse kõige kuulsam osa. Wõis isegi säärseid sammude kombinereida, et mõdda täitsa wilku lohti üles jõuti.

Siin sellel jõe kaldal aitas lihtne nelja-meetri samm täielikult. Kui paat siit üles tuli, ei tarwisenud ta mingi Etapojzi ees hirmu tunda.

Weesurwe oli wahapeal tõusnud. Mootorid töötasid mehkult, ja suurte tsilindrite surwementilid läid ja tõmesid, et lagi wärises.

Negamööda ja täitsa otsejoones läks laew kalda poole. Ju jõudis esimene kargupaar kuuwale. Mehed ei jõudnud

Kõllalt imestada. Nad hoidsid ainult kõwaste aluminium laiattiteft kinni. Ka komandofidabel oli igal pool pidemed kinni hoidmisets.

Kõigil oli ju enne laewa liikumiseft aimdus, kuid keegi ei olnud arvata tihanud, et see liikumine nii täpipealt sünnib. See oli kõigile üllataw.

Elutas oli umbes pooletunnise trampimise järgi randa jõudnud. Siigla suured rauad wajasid ainult weidi fisse, seft kiw oli kõwa. Laew liikus kergeste ja graatfiatseft üle madala rannamüüri. Üks telefonitraad kisti katti, üks latern purunes.

„Kohelise meetri samm!“ kumandas Fritz, kui nad lest rannauulitsat sefsid.

Seft nüüd oli jälle ühetasane maa. See läts üle aiamaüüri. Neli sammu hiljem jäid ühest ilusast dunapuust liit-tepuud järele. Kõhe selle järele surus pahem tagumine jalg wäike lehtmaja-tese maaga tasa.

„Natute hale!“ arwas Fritz ja kihutas oma hobu edasi.

Ka teiseft aiamaüürist jõuti üle. Jõuti lähemale uulitsale. Siit wiis tee otse „Kohelise ahwi.“ See oli kõrts, kus Fritz oma meestonnaga alafagedaste purjutas. Ja siin olles oli ta sihi ära märtinud. Seft paati ei wõinud maal olles tüütrida.

Siin sel hästifilutatud uulitsal oli marsimise päris lõbu. Paat sammus magawate majade wahel lõbusalt edasi.

Kõit see sündis kella kahe-kolme wahel õõsel. Lumedalt kostsid targufammud wäikes uulitsas. Ülli helkis midagi parema esijala juures. See oli elektriraudtee.

„Ei tee midagi! ütles Fritz külma-wereliseft. „Jäta edasi. See oli ainult wäike juhtumine.“

Need elektrijuhtumised kordusid weel mõnigi kord, ilma et nad kunagi kahju oleksid saanud. Minult traadid kisti arwata maha. Warsti ei olnudki enam elektriaparatusi. Elektri lestjaamas olid asjast aru saanud ja ei lastud nüüd enam elektrit traatidesse woolata.

Laew ligines Kohelisele ahwile.

„Pea!“ kumandas keegi alt.

„Mis waja?“ küsis Fritz ja kumardas üle parda.

„All seisis politseinik, suur gumminui käes.“

„Laewasõit siin on keelatud!“ kumandas ta ülles.

„Seda ma arwan!“ wastas Fritz naerdes. „Nagu sa näed, mu armas, ei ole seegi laew, waid tuuejalgne elutas.“

„See on laew!“ arwas politseinik.

„Kas sa laewa oled näinud, mil jalad all?“ küsis Fritz kaastundlikult ja wõttis kaks pidet pihku — esimese jala sirutise ja paenutise.

„Pöörake kõhe ümber!“ mõirgas politseinik wihaselt, astus esimese jala juure ja hakkas wastu tarka taguma, nagu tahaks ta saladuslikku aluminium-elukat jälle linnast wälja kihutada.

„Jäta aga järele, kallid poisid!“ hoiatas Fritz silowalt. „Hobu wõib ka kurejaks saada!“

Kuid korrapidaja oli nähtawaste meelembistuse laotanud, seft alalõpmata tagus ta nuuga largu pihka.

Seal puudutas Fritz sirutisepidet, ja järgmisel sekundil oli jalg kahe meetri wõrra lühem. Paat seisis wiitel jalal. Politseinik jähwas ätiste õhtu. Ta pea kohal rippus määratu raudjalg.

Fritz ei jätanud pidemeid rahule, pani paenutised liit-wele ja sihtis politseiniku poole. Waewalt filmas see, kuis raudlogu ta poole liikus, kui ta nuias kus see ja teine pais-las ja plehku pani.

Uus mängulann.

Pooltundi hiljem seifis hiiglajalgadega elutas „Kohelise ahwi“ ees. Peremees ei lastnud end oma magamises segada. Sellepärast kahmas Fritz sirutise- ja paenutise pidemetest kinni.

Raks minutit hiljem lõi hiiglajalg afna katti, mille taga peremees magas. See arwas algul, et maja kofku langeb, kuid jäi kõhe rahule, niipea kui ta oma wanad tuttawad ära tundis. Kõhe tiris ta kuus korwi porterit kohale, mis Paul Müggelkey kõiega laewale winnas.

„Homme matsame!“ hüüdis Fritz lõbusalt ja ruttas teisele komandofilale.

Elutas kumardas wana teed tagasi. „Kohelise ahwi“ peremees wõhtis talle lahtisel suul järgi.

Kell kuus hommikul oli karkpaat jällegi samal kohal, kust ta õhtul kell 10 oli lahtunud.

„Haloo!“ hüüdis tuttaw hääl, ja laewale ligines wäite paat.

Tulijad olid Bogelsang ja Grotrian, kes enne kestõõd Humbrini olid jõudnud, ja siin lähedal ankrus seifid.

Fritz kihutas kõhe dokki mehed kohale. Seft oli parem, et ta enne minema saaks, kui et ta politseiniklute kätte langels.

Hommikul wõra lasti teifed kolm karkpaati wette. Kõil kadusid peafadamast, nagu oleks nad kiwidena põhja wajunud.

„Trapajõist“ ja „Zingust“ ei olnud sugugi näha, et neil kõhus oma kaks karkpaati oli. Need lõitfid sadamast enne päitese tõuju.

Fritz jättis Stockton & Co juure tarwisminewa raha portri ja kahjude eest, mis ta teel teinud, ning lõitis siis Antwerpeni, kus neid juba moon ootas, et siis Boulogneft reifijad laasa wõtta, kes sinna mitmesuguste Europa hü-roode poolt komanderitud olid.

Berlini büüroo oli jälle kõige agaramalt toimetanud.

XIII.

Ruid rää.

Järve ääres läks wihmaaeg rahulikult mööda. Iga mees oli omale ise kuiwa loha otsinud ja tõi omale oma jao moona ülesõidise tagawarahunitu härjanahkade alt välja. Konserwidest, soolalihast ja kuimatatud leiwast polnud puudust. Minult tule sütitus oli raske, sest et warsti kuivad puud otja said.

Antonio Machado hiilas iga õhtu templitelbrise salarannet andma. Ülesõidist wihaft weeputuse laadi wihma üle kui ta alkoholistide jookide puuduse üle tema ei teatanud. Pääw otja hoidis ta ennast walitsusest meelega eemale, et walitsetawad wihasels ei saaks.

Sest see wastolu oli warsti iseenesest välja arenenud. Gontarp, lord Russel, Tubli-Benjamin ja Sede Bahlsen, kes templitelbri nurga sepitoja sisse seadnud, olid teiste ettekujutuse järele ülemats wiimaks ja maapealses wäels. Iseäranis nende tegewuse saladuse hoidmine toitis seda arwamist.

Mihail Sollowoi oli ühel õhtul tahtnud templisse tungida, aga lord Russel oli talle tauniks selgeste mõista annud, et tal sinna midagi asja ei ole.

Sellepärast ei teadnud walitsetawad ka midagi sealsetest kullawarandustest.

Kui wihamasdu wiimaks ometi pisut wähenes, oli Sede Bahlsen puhtast kullast esimese eht Inglise naelsterligi teinud. See oli tal toredaste lorda läinud.

Petroleumi, lõõtsa jaoks, taasisid Tubli-Benjamin ja lord Russel iga õhtul wäikes tonnis õliaknalt koju. Antonio Machado saatis neid mõnikord. Tema austas Gontarpi juba sellesama austusega, mis ta oma kahe direktori wastu tundis. Palgast ta enam ei rääkinud, ta teadis, et sin raha oli.

Kõige enam huwitas teda rahategemine. Pool ööd seisis ta rahapressi juures ja ei wäsinud pikka pressiwart edasi ja tagasi liigutamast. Ka Gontarp ja lord Russel aitasid kaasa. Iga wäjutuse järele kõlises uus raha pörandale.

Tarwis oli karipaatide tohalejõudmiseni — umbes nelja nädala jooksul — uusi rahasi teha. Sest kõige suurema osa kapitalist oli laewamaterjal ära neelanud.

„Ma soowiksin, et wihma weel paar nädalat kauem oleks jadanud!“ ütles Gontarp murelikult, kui päite järgmisel hommikul mäe tagant särades tõusis. „Paatide tuletuni ei ole meie seisutord sugugi terge!“

„Julgust!“ hüüdis lord Russel lõbusaste. „Tarwis ainult lõbu eest ja ka wahelduse eest hoolt kanda. Tõõ teeb elu magusaks.“

Ja juba tõi ta härjanahkade alt välja kotti, mis wälisid wäljaotatud mandiolajuuuri täis oli. Indialased Raica ja Polobi, kes Antonio Machado üle sõidutanud, wedelefid ligidal ringi.

„Hullo!“ ütendas lord Russel ja kutjus nad kohale. „Räed külge!“

„Mehed kuulasid kohe sõna.“

Rumbõti neist sai kaks mandiolokotti selga. Gontarp ja Tubli-Benjamin wõtsid Rumbõti labida õlale.

Wälja kiltmaale jõudes wõttis lord Russel noa ja hakas sellega wintskleid pöesaid maha lõlkama. Sest enne kui maad harida, oli tarwis teha puhastada. Ka Gontarp ja Tubli-Benjamin tarwitasid tubliste labidaid.

Warsti tuli pealtwaatajaid. Lund aega hiljem, kui lord Russel esimese mandiolajuure mullasse istutas, ei puudunud ainuski kolmestjast, aga ükstei neist ei liigutanud ennast. Rõnnenda rea juures läis pealtwaatajate ribadest imestus läbi.

„Kas peame sija jääma?“ ütendas Smart-Andrew ahwardades. „Kartulid oleksin ma wõinud kodusti istutada. Rus on kullakaewandus?“

Gontarp pistis labida mullasse ja toetas paljad käewarred labida käepideme peale. Ta pill lehwis neist üle. Wõil olid seal, isegi Mihail Sollowoi oli enda rippuwast matist lastnud wälja meelitada.

„Meie jääme sija!“ ütles Gontarp rahulikult. „Kae-wame, küll sija ka kulda leiata.“

„Rus?“ mõrdgas Smart-Andrew. „Rus kohal?“

„Siin igal pool!“ wastas Gontarp ja tegi õhus ringi.

„Mais seisab härjanahkade all. Teda saab ka nooga istutada.“

„Araneetud!“ ütendas Smart-Andrew wihaselt. „Kas meie olene nurrilid!“

„Mõned nurisefid.“

„Karrid olete, kui teie ei kaewa,“ naeris lord Russel.

„Kas arwate, et meie ainult selletarwis aukusid maa sisse teeme, et sinna neid wiletsaid juuri sisse panna? See on ainult kõrwaline töö, sest meie ühendame kasulikkude tööd lõbuga.“

Müüd oli juba kaks erafonda. Ühed tahtsid kaewata, teised mitte.

„Jookste, jookste, poisid!“ ütendas lord Russel. „Meil on ainult katkümme labidat, kes hiljaks jääb, see ilma jääb.“

Little Pipe ja Safe Tommy olid esimesed jooksuma. Umbes wiiskümme tulid neile järele. Tagawarahunitu juures tõusis otse wäike katelus, wiimaks olid kõik katkümme inglase käes.

Teised ajasid eneste taskud wähemalt maissi täis. Rahe- ja kolmekaupad läkitwad legendikule laiali. Igaüks otkis arwatawat kullarohu. Ka pealtwaatajad läksid laiali. Kõige suuremad laistworstid jäid Gontarpi, lord Russeli ja Tubli-Benjamin juurde, kes wäsimataki edasi töötasid.

Mihail Sollowoi otkis Smart-Andrewiga sõprust. Ruid see ei wõinud seda wenelast silmaotjastki jalkida ja leidis sellepoolest weel Antonio Machadogi poolt toetust, kes igal juhtumisel kõige wastikumaid katjus wi hale äritada.

Sest wenelane ostas kõige wähe Inglise keelt ja ameriklane ei osanud sõnagi Wene keelt. Antonio mängis Saksa keele tõlgi oja ja tarwitas seda ametit selleks, et neid dieti weel tülli ajada.

„Suurepäraline mõte!“ ütles lord Russel tasakesi Gontarpile, jutupuhujate peale tähendades. „See Antonio Machado on kuldawäär!“

Gontarp nitutas pead ja astus Mihail Sollowoi juurde, kel käed püstitatus olid ja kes juba kahetjes, et ta lõburikkast Euroopast oli lahkunud.

„Siin, astu minu asemele!“ ütles Gontarp ja pistis labida tema ette maa sisse.

Mihail Sollowoil ei jäänud muud nõu üle, kui labidat kätte wõtta, kui Smart-Andrewi pilget ei tahtnud kuulda. Sellewastu tegi see nüüd kõige hapu näo, nähes, et Wene anarhist Gontarpi asemele astus ja ennast lord Russeli poolt lastis ilka wirgemale ja wirgemale tööle sundida.

„Ma jaan aru, et waja on tööd teha!“ hüüdis Machado ja wõttis Tubli-Benjamin käest labida. „Ilma tööta pole ilmas midagi teha.“

Tema oli eht meelitaja, aga ta meelitas headusele.

Ameriklased sojistasid omastesel ja wõtsid wiimaks noad wälja, et maad raiuma hakata. Silla tuljemalt ja tuljemalt. Meelehärm kadus. Nad tundsid jõudu lihastes, mis niikaua olid tööta olnud. Mihail Sollowoi pühkis palgest esimese higipisara. Nelikümme, wiiskümme kätt kahmasid lord Russeli juurekoti järele. Wõitjats jäi Smart-Andrew.

Bahheajal oli Gontarp kahe indianlase seltsis alla metja äärde sammunud ja raius seal puid.

Müüd hakkasid ka kõige suuremad laistworstid liikuma. Nad tulid nugade ja kirwestega ning raiusid ja raiusid, nagu oleks tarwis olnud terwet metja pletispuudels teha.

Sõnatalt wõttis Gontarp ühe sirge tüwe õlale. Neljanda samm juures ei tunnusti ta enam raskust. Kats meest, üks ees, teine taga, olid peagi ta õlalt oma õlale wõtnud.

Nende kõrwal sammudes jõudis ta kõrgele kiltmaale, kus wirgad käed nagu mängul liikwel olid.

„Siia ehitame maja!“ ütles Gontarp ja kaewas noaga augu maa sisse.

Tilwi aeti püsti. Tulid lord Russel ja Tubli-Benjamin. Toodi uued palgid ja ranati maa sisse.

Raira ja Patabi olid ju ammu aru saanud, mis mõeldi, ja raiusid palmiladwad maha. Lehed palmiti tilmede wahlele. Ka mõlemad arstid tegid tööd. Tektisid seinad. Otsiti sawi, leiti ja tasstiti kohale. Warsti oli majal katustki peal. Nagu lennul. Sabanded läed töötasid; kiire töö meelitas ilka enam teisi juurde. Sest mandiolejuured olid lõppemas ja maistotid tühjaks saamas.

„So!“ ütles lord Russel Gontarpile rahuldatus. Nad olid pisut kõrwale astunud. „Kas need pole tublid poisid wõi mis?“

Ka Gontarp oli üllatatud. Meiril Labdonil oli õigus: kurtajategijaid ei olnud. Tema töö pidi forda minema!

Seal kajas järwelalbast metsit kisa, mis kõigil luust ja lihast läbi lõiitas.

Töö katkes. Kõik jäid kuulama. Karjatus lorbuse. Näid tuli see lahkest kõrist korraga.

„Kuld! Kuld!“ möirgati.

Gontarp lahutas. Lord Russel jooksis mäe terawa kandi peale.

„Need on Little Pipe ja Safe Tommy!“ kisendas ta tagasi. „D nad midagi leidnud?“

„Kuld! Kuld!“ kisendasid mõlemad järwe äärest üles ja näitafid kätega.

Nagu nõiasõrmil muutus pilt. Smart-Andrew wistas tühja juurelaski maha, kiskus Mihail Solowoi käest labida ja tormas alla. Ta komistas, kukkus, targas üles ja jooksis mäest alla.

„Kuld!“ möirgas ta, nagu oleks ta äkki hulluks läinud.

Ka teised hakkasid liikuma. Kõik lahkusid töö juurest ja jooksid talle järele.

„Kuld! Kuld! Kuld!“

See hüüd kajas nagu põrisew signaal üle kiltmaa ja kutsus kõik kokku. Isegi Patabi ja Raira jooksid kähku mäest alla.

Ja nad kõik tungisid augu ümber, milles Safe-Tommy, Little-Pipe ja Smart-Andrew nagu hullusmeeles labidaid keerustasid.

Witmaks tahmasid karjused kõige kuue käega sellest kinni, mis nad lahti olid laenanud. Kuid see oli liig raske. Ka ühisel jõul ei jaksanud nad seda tõsta.

„Kõik!“ karjus Smart-Andrew.

Mõne minuti pärast olid kõik kohal. Segane loqu, mis augus seisis, seoti nõbriga ümber ja sada kätt tahmasid kõigest kinni.

Kui Gontarp, lord Russel ja Tubli-Benjamin kohale jõudsid, tekkis kullakoorem parsjaste üles.

„Mis asi see on?“ kisendas Smart-Andrew imestades. „See näeb ju wälja, nagu kullast naisewahwa kuub!“

Uudishimu imeliku leiu päritoleku üle tõrjus esiotja kõik teised hingeliigutused kõrwale. Rebiti asi, mis mitu puuda raske, wälja, kobati, raabiti — ei olnud kahtlust — see oli puhtast kullast! Ühesajast osast oli ta koos, kuldrõn-gaste abil kokku liidetud. Iga ühegi osa oli sõrmepeatsufest kullakarrast, ülewalt kitsas, alt lai; laias otjas oli tal läpide. Igalpool oli toore kulturi tooreid kriiteldusi näha.

„Suur pesupäew.“

Kahtlemata oli see kullatükk riidetükk, kuid oma raskuse pärast waewalt kellegi inimese tarwis määratud.

„See on mõne jumala kuub!“ ütles Gontarp ja watas leidust lähemalt.

„Käed eemale!“ möirgas Smart-Andrew wilitustud näol. „See on meie oma. Meie leidmine selle.“

„Jagada!“ kisendas keegi.

See sõna mõjus kui elektrilööb. Silmapilk oli sada kätt jälle tulla külles; teised tirisid kõite kallal.

„Pidage!“ kisendas Gontarp. „Arge laski tehke!“

Kuid tema hüüdel polnud wähematki mõju. Needid ja rõngad andsid järele, kuna üheksa osa ümber, mis lahti rebiti, tõusis metsit, elutardetaw katelus. Woolas werd, kuigi tedagi just elutardetawalt ei haawatud.

Lord Russel päädis tüki lõpetada, aga ilmaaegu. Talle anti ruskaga hoop wastu rindu. Tubli-Benjamin pani käed meeleheitlikult kokku.

Gontarp sai oma jõuetusest selgeste aru ja astus tagasi. Ta oli ainult pealtvaataja ja ootas mõitluse lõppu. Üleüldine segadus jagunes üheksaks ühikluse rühmaks. Noad wälkusid. Igaiüks, kel kuldrõngas täes, kaites ennast noa abil ja hoidis teisi eemale. Minult Mihail Gollowoi, kes ta üks neist õnnelikudest oli, ei tarwitsetud ennast kaitsta. Teda kaitseid selja tagant ta neli sõpra, kes sellelabi tema käest oma osa ihkatsid.

Smart-Andrew, Little-Pipe ja Safe-Tommy, kellest igaüks tüki kuube oma kotti wõlnud, ühinesid ühiseks koguks. Wiisteist õnnelikku omanikku jooksid leiutoorma all ägades igale poole laiali, et leidust kindlase paika tasfida. Neid ei ajanud keegi taga, sest Smart-Andrew tähendas, et ennast päästa, augu peale.

„Kus see oli, seal peitub veel enam!“ ütendas ta. „Kae wale, minul on juba küllalt!“

Ja jälle oli Antonio Machado see, kes signali andis üleüldiseks elarusumutuseks. Tema oli wahapeal kättimurtud, kõikide poolt lähelepanemata jäetud kuldrõngad tasta pannud. Nüüd wõttis ta labida ja kargas anku. Mitmed tahtsid talle järele hüpata.

„Jääge aga üles!“ ütendas ta. „Tehtke aut laiemaks.“ „Mis leian, wistan wälja.“

Nüüd algas maaninal meeskil segadus. Leiti üks ja teine wäike kulda. Kõnnud käed kahmasid ühtlasi selle järele.

Ragu jowastusest wantusid nad siia-sinna. Kui Antonio Machado kuldbes, meespunarnase krooni leidis, pidi ta teistele teed andma. Kroon langes Old-Roppingi kätte, kes seda kofe, Gontarpi waheselegamisest hoolimata, labidaga taguma hakkas, kuni see närutuks kullaklombiks muutus.

Selle ja järgmise kofe päewa jooksul leiti veel üheksa laia kuldwõõd, üheksa kuldmõeta, kolmkümmendkuus kae- ja jalawõru ning kümme kaelaketti, millest üks kümnest osast koos seisid ja krooni all oli seisnud.

Selle päewa õhtul tuli Antonio Machado, nagu kahwatanud, templikeldrisse.

„Nad tahawad siit lahkuda!“ sofistatas ta ja waatas aralt ringi. „Homme hommikul tahawad nad paadid järwe londa, stana toiduaineid tasfida ja ära sõita.“

„Kes?“ küsis Gontarp.

„Smart-Andrew, Little-Pipe, Safe-Tommy ja kõik teised, kes kulda leidsid, ta wiis wenenlast.“

Gontarp tõusis üles ja läks wälja. Wäljas hiilgas sügaw, wäike troopitaad.

„Jääge siia!“ käsiks ta taja.

Weerand tundi hiljem loitis all järwekaldal, kus paadid seisid, wäike tuleleek, lasmas ja hakkas wiimaks suure hooga lõdumama. Paadid põlesid ja tunni aja pärast põlnud neid enam. Parabi ja Kaira, kes seal magasid, põgenesid ja äratasid teised oma kisaga üles.

Nüüd algas meeskil mõll. Et leek kustuw, ei tunnud keegi teadagi ära. Õnnelikud kullaleidjad süüdistasid wähem õnnelikka tulestüütamises. Kaelust ei tõusnud, sest igal mehel oli kullaleidus kaasas ja igaüks kartis, et see tema käest wahest ära warastataks.

Templisse jääjad olid Gontarpi pärast juba suure mures; seal ilmus ta ja wõttis istet, ilma et midagi oleks ütelnud. Nad teadsid aga muidugi, et ta paadid ise oli ära põletanud.

„Neli paati on veel järwe peal!“ hüüdis lord Rusfel ja tahtis wälja minna.

„Mina laskn nad teisel kaldal wälja!“ seletas Gontarp rahulikult, mäsiks enda waiha sisse ja heitis läwe alla magama. Rippuwat matti ta ei tarwitsetud.

Antonio Machado läks õue.

Järgmisel õhtul tõi ta teate, et Smart-Andrew, Old-Ropping ja Jack, kes kaks kuldmõeta ja kolm kae wõru saanud, parwe peal Rio Parabot mööda alla sõita tahtwat. Tubli-Benjamin tahtis kofe nende juurde minna, et neil mõistust päh panna.

„Õnnad on asiata!“ ütles Gontarp, teda tagasi hoides. „Neile inimestele wõib seni, kui neil kulda on, ainult tegude läbi midagi selgete teha. Veel enne esimese kofe juurde jõudmist laguneb nende parw kooft ja tulewad nad tagasi.“

Need kolm sõitsid tõeste teele, kui nad Parabit ja Kairat asjata olid kaasa tulema meelitanud. Need oleksid ehk paadis küll läinud, mitte aga parwel. Ja paadiks sündsad ja tobapuud siin selles kõrguses ei kaswanud.

„See on Jumala kiusamine!“ hüüdis Tubli-Benjamin neile kaldalt järele. „Teie sõidate hukatusesse!“

„Jutlusta kaladele, w'a palwend!“ hirwitas Smart-Andrew.

Pikkamisi sõudsid nad oma parwe ja warandusega üle järwe ja kadusid järelewaatajate silmist. Kõik mahajääjad ustusid, et nad eluga ei pääse.

„Mis ütlete teie?“ küsis Machado indianlastelt.

„Nad surewad!“ wastas Parabi.

„Kurjad kuradid panewad nad nahka!“ jattas Kaira.

Neil põhjustel arwasid teised paremaks parem karpaatide kohalejõudmist ära oodata, mille ehituswiisi üle kõige wõimatamad arwamised laagririingi käisid.

Kullawarandused olid ära peidetud; kes kellegi waranduse kätte leidis, see peitis ta mujale ära, nii et mõni asti päewa jooksul kolm korda omanikku wahetas. Paljud tuhniid weel ikka maaninal, kuid sealne warandus näis otsas olewat.

Tõõ peale, mis nii rõõmsaste alganud, ei mõtelnud enam keegi. Maja seisid poolwalmist, aga mais ja mandisõta hakkasid idanema. Sebe Bahlsen murkis ühe raha teise järele. Kõik keldris olew kulb, walmis kui ka toores, hoiti hoolega palmilehtede all peidus. Antonio Machado teated muutusid jälle rõõmsamaks — inimestel oli jälle üksteisega küllalt tegemist. Nad istusid oma kulla peal ja ootasid karpaatit.

„Nüüd on neil oma ajawõide,“ tähendas lord Rusfel.

„Küll nad jälle mõistlikult saawad.“

„Mõtlaui kui neil kulb käes on, ei saa nad mitte mõistlikult,“ wastas Gontarp tõsiselt. „Meie peame tee leidma, kudas kulda paatidesse peitu wiio, siis alles h. Kawad nad Meirik Labboni wiimast tahtmist kuulda wõtma.“

Seal tormas Dr. Ladiges sisse — ta parem käewars oli werine. Kuldwõru kohale, mis ta leidnud ja kellegi tundmata kallalekippuja wastu kaitunud, oli talle nooga pimedas haaw löödnud.

Lord Rusfel kutsus Dr. Traberti kohale.

„Miks ei jätnud teie kulda kallalekippujale?“ küsis Gontarp haawatult.

„See oli minu oma!“ hüüdis Dr. Ladiges. „Mina leidsin ta.“

„Ja mille peal põhjeneb teie omandusõigus?“ küsis Gontarp rahulikult.

Dr. Ladiges wälkis häbistatult. Ametiwend sidus ta haawa kinni.

„Siin on kulda veel enam!“ jattas Gontarp ja küttas mõned palmilehed kõrwale.

Mõlemad arstid põrkasid tagasi.

„Kelle oma see on?“ hüüdis nad, kullarikkust imestades.

„Meie oma mitte!“ wastas Gontarp ja kattis kulla jälle kinni. „Waid kõikide oma!“ — — — — —

Wahaejal oli Frih Blashte kofe laewaga, nelja karpaadiga ja sõitjatega, keda ta Boulognes peale wõtnud, Rio de Janeirosse jõudnud. Siin astusid Libertade-hotellis peale Filip graf von Harthern-Sodemski ehk Moritz Krause ja weel 50 wõderast, kes sinna Amerika ja Ingliise büroode poolt saadetud.

Minult Moritz Krause tegi laewale tulles rastusi; ta nõudis enne tulekut kindlaid teateid, kuhu ja mis otstarbel sõit ette wõetaks. Salamahti lootis ta Libertade-hotelli edasi jääda wõiwat, et seal iga päew naela taskuraha saada.

„Mis wigurid need on!“ ütendas Frih temale näkku.

„Kas tulete kaasa wõi teie lendate wälja. Kes teid üleüldise siia on saatnud?“

„Tulen Berlinist!“ wastas Krause upjakalt, jattas aga: „Ma wõin ju laewale minna, jätan enesele aga õiguse igal ajal laewalt lahkuda.“

„Minugi pärast!“ wastas Frih. „Bahja on wiimane jadam, kuhu puutume.“

(Järgneb).

Truudusemurdmine.

1. peatükk.

Kui Louvois ära oli sõitnud, tõmmas Margot lergendatult hinge. Wiis abieluastat ei olnud noort naisterahvast õpetanud praktilise mõistusega ja kindla tahtedimuga inimesest, nagu seda Joseph Louvois oli, lugu pidama, ja temale, marguise d'Argilele, jäi ta endistviisi itka ühets ja sellesamaks parvenu'ks — halbade kommetega tõusluts, nagu enne abieluse astumist.

Ringfond, milles Margot üles kaswanud, oli tale peened kumbed, hiilgawa kuid pealiskaudse hariduse ja täielise wastituse töö wästu annud. Terwe ilm jagunes tema ettekujutuses kahte liiki inimesteks: aristokratideks ja lihtrahwaks. Esimesed ei olnud muidugi mitte kohustatud tööd tegema, kuna teised sunnitud olid tööd tegema, ja peaaugjalikult esimeste kasuks.

Kuid saatus on tihtilugu ülelohtune. Kui 1795. aasta rewolutsiooni raske läbi äkki Prantsuse aristokratia pea pihta langes, taotas d'Argilede perekond oma waranduse. Läänud aastajaja 80. aastate lõpus olid nad juba puruwaefeks jäämas. Kuid seal tuli Louvois appi. Lihtsa Bretagne talupidaja poeg, tegi ta raske eksituste ja üllatuste footi läbi, sai aga kolmetümnekuue-aastaselt siiski juba miisjonäriks.

Marquis d'Arguil, kuuekümnepäevane elumees, teatas oma tütrele Margot'le, et ainult tema meheleminek nende põlise suguwõsa pankrottijäämisest wõib päästa. Margot heitis wiimaks nõusse. Louvois maksis talle wanamehe wõlad kinni, lunastas d'Argilede lossi wõlandudjate käest, ja täitis niimisi talle peale pantud lootused täieste. Naiele ostis ta Pariisi kolmtümmend wersta eemal lossi ja hakkas selleks, et naisele mitte igaw ei jääks, pidudhtuid ja hallisi roime panema, millest ta aristokratia kõige paremad „died“ osa wõtma lutsus.

Kõige tainema sotsialdemokraatlike ilmawaatega mehele, nagu seda Louvois oli, oli farnane lahtus „päewawaraste“ ja „sõbbilute“ wästu, nagu ta, „suureilma“ liikmeid hüüdis, footuks wastumeelt. Kuid ta lepris kõige sellega oma wäitse, õrnutele Margot pärast. Wiienda abieluasta lõpu said nad taks last Lucie ja Jeani — ja see nagu taunistas weidi nende abielu.

Rahjaks aga nimetatud kurjad teeled sellel sama aristokratia feast, teda „see tõusit Louvois“ nii wastutulelikult ühteloodu kostitas, laste isana ilusat noortmeest d'Arbegniet.

Sah, „wäite ja õrnute“ Margot pettis juba wiis aastat, teda tõusit Louvois'it, pettis lerge südamega ja ennast täieste õigeks pidades, ja sellepärast Margot mehe ärawõidu puhul lergendatult hinge tõmmas. Wae-walt oli mees ära sõitnud, kui tobe telegramm Pariisi lendas.

Dhtul pidi d'Arbegniet lossi jõudma.

2. peatükk.

Oli aprillikuu, mil nii süüalt finendab taewas, mil nii puhas on lähipaistew, peenetest lõhnabest läbitumbunud, õht; siis ihlad armastust, siis waldab igatsus südant ja tõutab nii mõnegi mehenaise libedale teele.

d'Arbegniet tuli õhtuse rongiga. Kui Margot wderastetoea atnast lossiwärawa wahelt taldra, milles d'Arbegniet istus, sisse nägi sõitwat, tundis ta, kudas tema wäite jüda põksuma hakkas.

Minut hiljem kudrutas ta arusaamata õnnest wäri-fedes d'Arbegniet kaenas.

Dhtuföögi juures jutustas Margot' armute lõbusalt wiimaseid Pariisi uudiseid ja kuulujuttusi, seejuures kõige aja nii külgehattawalt naerdes, ja madame (tahjuts!) Louvois waatas õrnalt pealt, kui peenelt d'Arbegniet süüa os'as, kui meeldiwalt ja aristokraatiliselt ta ennast illewal pidas.

„Sead, Margot, ma nägin sinu Josephi Pariisis raudteejaamas,“ sõnas d'Arbegniet pillawalt naeratades. „Meie ajasime juttu, ja teda silmitsedes mõtlesin ma selle peale, kudas mehed, teda naised petawad, wälja paistawad. Sirmus naljatad ja lapstuid, õfustasin ma.“

„Nad on kõik minu meeldima, kuid rumala Josephiga ütelaadi,“ naeris „wäite ja õrnute“ Margot, seejuures oma tilluse jalakefega laua all d'Arbegniet jalga õfides. „Nagu taks tika wett.“

Lõbus õhtu kadus tähepanemata. Ees oli armastajatele midagi palju huwitawamat ja tähtsamat — õõ nimelt. Siin luban ma enesele aga wäitse waher ärtuse teha. Kui lugeja minu tõelik si jutust magamifetoe taladusi loodab leida, siis etsih ta täieste. Ma teen ainult umbklatudu tähendusi, mis dieti küll õge läbipistwad ja peened on, nagu pits, millest nii hästi noore ilusa naisterahwa roosakas ihu läbi paistab, — aga mitte rohlem. Ei ole ju mitte see käesolewa jutu ülesanne.

Kella ühe ajal õffel lätsid armastajad madame Louvois' magamifetuppa. Margot läts warjuseina taha ennast riidest lahti wõtma; d'Arbegniet aga wiskas tuue seljast, wõttis tugifoolis mõnufalt istet ja süütas pakerossi põema. Suissetades kujutas ta enesele mõttes ette, kudas warjuseina taga Margot enese aegamisi riidest lahti wõtab, ja ta andus täieste igasugustele mõnufatele mõtetele ning tunnetele.

„Saad ja warsti walmis, Margot?“ hüüdis ta wiimaks, sest ta muutus iga filmapilguga itka ja itka kärstumaks. „Rohe, tallim!“ wastas madame Louvois.

Selsamal filmapilgul aga ilmus ukse peale „see tõusit Louvois“. Nägu oli tal tahwatu, kuid rahulik. d'Arbegniet awapakkilult teretades küsis ta:

„Loodetawaste jäete teie meile kauemaks ajaks külastifeks?“

Warjuseina tagant kostis ehmatusehüüe, ja jäi talle wait. Waitis d'Arbegniet, waitis ta Louvois wastust oodates. Waitifid madame Louvois' toreda magamifetoea mööblid ja seinad.

„Teie waitimine,“ jattas Louvois, „ütleb mulle, et teie minu tulek nii wäga meeltmõõda ei ole. Wäga tahju...“ Wäheaege. „Ütelge õige, monsieur d'Arbegniet, kui palju teie müüdawale naisterahwale õõ pealt maksate? — Teie wäitse? Siis pa un ma teid juba weidi mõjuwamalt, — ja ta tõmmas taksust rewolwri.

„Katsümmend franki,“ wastas d'Arbegniet hirmu pärast wäri-fedes.

„Kõigeft? Siis maksate need tatsümmend franki minu naisele tobe wälja, monsieur d'Arbegniet. Õlge head,“ ja Louvois tõstis paljarähendawalt rewolwri üles, — „õlge head, ma palun teid,“ kordas ta, „ärge sundige mind mõjuwamalt paluma.“

Rabekümne-frangiline kuldraha tuktus d'Arbegniet wäri-fewate jõrmede wahelt tõlnal marmorilaua peale, mis woodi peatõis seifis.

„Nüüd aga,“ jattas Louvois, „wõite oma teed minna! Ja mida rutem, tede parem.“

Louvois astus kõrwale, et d'Arbegniet teed anda.

3. peatükk.

Ma tean, et „seltstõnna õiff“ „selle tõusitu Louvois“ teguwäis wihastas. „Nii wõib ainult talumata, rumal, harimata talumata talitada,“ ütlesid ühed. — „Kudas!“ hüüdis teised. „See tõusit Louvois, selle meie endi seltstõnna ainult austuse pärast wäitse õnnetu Margot d'Argile wästu wõifime, julgeb meie traditõionilisi, pühats-peetud kumbed rikluda? Sirmus!“

Lugeja küsib:

„Mis see Louvois siis dieti tegi, et need „seltstõnna-died“ endid nii haawatud tunnendaw olewat?“

Lubage, austatud lugeja! Louvois taksus oma naisele õige peenelt ja walufalt kätte. Ta lästis „wäitse ja õrnute“ Margot' föögindude kõrwa alati d'Arbegniet käest saadud kuldrahaga taldrekuuse panna.

See õnnetu rabatükk ilmus alati Margot' ette föögilauale — ifegi pidufööltide ajal, millest külastifed osa wõffid.

Selle jutu kirjutaja on teda oma enese filmaga iflikult näinud, kuigi ta alles hiljem sellest perekondifist draamast kuulis, mida see wäite kuldrahate enefes warjas.

Waene „wäite ja õrnute“ Margot!

Õff. -Im.

Inglismaal. Sõjamehed teel uueste lahinguväljale, peale seda, kui nad tõus haavu parandamas olnud.

Zaganemise päewilt.

(Sõjamehe päewaraamatust).

26. aug. 1917. Põll on referwis ja puhtab proegu. Seltsimehed jutustavad üksteisele sõjavõitumistest. Rõnel-datse lohutawasti suurteki mürinast Üstakäla all. „Üstite pautide wahet enam ei olnud, lees nagu aurupada, mis neil, kuraditel, niisuguse tule all wiaa oli üle jõe ronida.“ S. jutustab läbielamistest Ogeri all. Jõgi on madal ja pealetungiwate fakslaste furnutehast täis. Mitmes paigas olnud weel punane. S. põll, kuulus enamlaste poolelt, käinud 11 korda tikudõitluses. Traatata taaga olnud neid irba wirnos, kuid need hõlpid kujud roninud irba jõe furnutest üle, kust põrgust nad wälja tulimad — tont teab.

27. aug. Tulime tööroodu, mis see*ord põlguist wersta 30 tagapool ühes toredas mõisas asub. Umberlaud'ed mõis-nitid on kõik mõned päewad enne Riia langemist sinna koosolekule sõitnud ja ka sinna jäänud. Wabanese ju parun-ritel nii hõlpsaste tee — Berlinisse. Pagan neid wene-last! Wõimata on nende aru saada, kõige peale on nad walwis. Seltsimehed jutustavad tööroodu ühdest rööwiliugust. Jsegi feldsibel (!). Sõjavõitumise koormast, mida laps ajanud, mõtnud ta sea. Kui siis naiste siiga taqast nõudma tulnud, lihtlanud ta naise koorma kraami ja mõtnud hobuse ja wankri ka, naist kraami kahtale nutma jättes. Kuidas on rööwitud aniti ja kuu, isegi naiste ükste. Rõneldatse revolutsionistidest lohtust, kuid niisuguse kelmidde tarja üle ei mõista lohut keegi.

28. aug. Taqast põllu. Kõik teed, metsad ja küllid on sõjavõitumise täis. Täiße nägudega liitunud wäsinud wanamehed ja walus waitiwad naised. Kõik nende wa-randus on nelta ratta peal ning koorma olfas wirisewad lapsed. Sobusemehed ja kariad liiguvad Pihkwa poole, teised otstawad küllidest ulualust, kolmandamad ajawad oma waranduse natulest käredega edasi. . .

Talude ümber on igal pool purustatud linnupuid, loomade päid ja nahku, aedades walendawad hobuste nä-ritud, purustatud olfadega dunapuid. Taluse, kus pea-tastime tuli parajaste üks transport oma rööwitud wõi rek-wileeritud loomakarjaga, kõik neljajalgased aeti aga talu — kassaeada. Soolmata sellest et rohtu igal pool küllalt ja liinile üle 30 wersta maad.

Wenelaste juures olen sage-daste kuulnud ka lätlast mõisnikudeks nimetawat. Keil olla toredad elumajad, põl-lutõõmaksid ja suured kariad. Paljud rääkida Saksia keelt. Mis muud kui shwaablased!

Kui palju on olnud zaganemisel nuttu, kannatust, kee-lelik arusaamatust ja kisa. Paljud sõjavõitumistest on sellel walurikkal teel juba teiktõrda. . .

29. aug. Jmeilusad kohad. Wäest ülesse, teijest alla

lootlewad teed. Siin talu, seal mõis, siin metsad, heina-maad ja läbi udu sinendaw S. järw. Kui ainult poleks neid äratallatud wäljast ja wäljast ega poristel teedel liikuwaid werstade pikkuseid woorist, ega põhja poole lii-kuwaid sõjavõitumiseid. — — — Oo on pime ja wihmane. Viinil loitawad tulekumad ja müritsewad suurtekiid. Sõja-waimudel ei ole aega uinuda. . .

30. aug. Kui palju üks talumaja sõjavõitumise wastu mõtta mõis? Elumajas on kantselei ja haiged, aidas põlgu ait, rehetoas muusikandid, rõi all taqawara batalion, latus 1. järwu moonawoori mehed, tallis kuulipildujad, talli latus sanitarid ja aida latus keegi komando. Mida siis, kui tule-wad küllmad, kui külm toob enefega kaasa wõlget, helbelist lund. . . Rääkime ülemuse pool, kus wõrskleid Georqi kawa-lerist löödi. Lutheruse kirikul on aklad fise lööbuid, mehed tulewad, orelwiled pihus, ja sammuwad kaewiluteesse — digeusu kiriku ees aga seisab karaul. . .

31. aug. Loomi, fiau tapetaks. Medade peal kuwa-wad werised nahad, põllu peal lamawad igasugu jätised ja reostatwad õhtu — mitte ühte ainust warest ei ole näha kusaqil. Siin ja seal kolawad taqast tulnud lätlasted — elanikud ringi — teha ei ole neil siin waremete ja tshjabe põldude wahel enam midagi. Wäsinud, unine on terwe see revolutsioniline sõjavõitumise. Runa leiba ei ole, häwitawad seltsimehed kartuleid, hobuseid aga hüppawad kaeras ja küllidest wälja aetud heinte otfas. . .

1. sept. Täielik siias. Wihma tuleb, nii kui kumaqil siitaisel tulema peob. M aga müristab — seal töötawad meie hatareid. Saksilased on endid meidi taqast tõmmanud.

Korjad mullasse maha warisenud ube, pesed neid soga-tes kraawi wees ja teedad neist siis omale soolata suppi. Leiba jaqub 1/2 naela inim. peale päewas. West aga tilgub läbi laest ja katusest.

3. sept. Päewad on päris sead. Eila nagu olets ol-nud tööpäew ja täna nagu püha. Dige olla aga ümberpöör-bult. Kalendrit ei ole, pole ka tööpäew wõhapäiw.

Õhus lendlewad aeroplanid, wahest weel mitu korraga. Waatled ainult suitkurõnqaid, mis meie hatareide poolt lastud pommidest peale lõhemist õhtu jääwad, lennumasin ise sind palju ei huwita.

10. sept. Järsku tuli edasiõitumise käst. Tunni joo-tul oli terwe põll irba teel. Wihma sajab — tee on we-hel kui kõrt. Sel maumad woorid, taqa rühid jolawäq. Ühe jala wajutab sikkese samisuguse, teise tõmbab wälja jälle. . . Jfka edasi. Ühde parwed fihwad lõuna poole, meie —? Kuhu meie läheme? — — — Kui ainult leiba jattuks! — — —

Am.

Meie Matsi järeline (165.) sõjannumbr ümber

14. oktobril.

Wahe.

See ei olnud ammu. Minult üheksa-kümme tuud enne revolutsiooni.

Oli ilus päitsepäisteline ilm. Sammuftin linnast wälja, et metia wärsktet õhtu sisse hingata ja looduse ilu imestada.

Õht oli palaw, peaaegu läm-mahtaw. Eigelähedusest kostis soldatite rüemus laulmine. Seal olid kasarmud.

Mõnikümmend samm minu eespool sammus noor, uhke ohwitser, kõrgi waatega ja torebas mundris.

Kasarmude poolt lähines meile pillkammist hall logu.

Lähemale jõudes, nägin ma, et see wana wiletsa oletuga soldat oli, kes, wäitset pambutest selgas kandes ja müüsi veos hoides, wahetwahel hight otfa eest äiqas. Wästimus ja elutüdimus paistis ta lo-gust. Tuhmi filmadega otsetohe oma ette waadates, sammus ta oma teeb, ilma et kellegi peale tähepanemist oleks pööranud.

Ohwitseri lähinemist ta mist ei näinud, wõi oli ta oma mõtetea nii palju ametis, et ohwitseri tähele ei pannud.

Aga see polnud weel kõit, et ta ülemusele au ei annud.

Ohwitseri kohta jõudes, wäära-tas ta jalg. Kott kullus wanatese seljast maha ning riivas ohwitseri.

Ja nüüd sündis midagi, mida ma oodata ei wõinud.

Ohwitser haaras sõnalausemata wana soldati kraest kinni, raputas teda edasi-tagasi ja tõukas siis tee kõrwale, kuhu wanate maha kullus.

Enese täsa taskurätiku tülge pühtides, wiskas ohwitser weel korra ähwardama pilgu soldati poole ja sammus toredalt edasi.

Summalt waatasin ma seda pilti ja wiha löi südames põlema.

„Kurjus,“ oleks tahtnud ma hüüda.

Maha kullunud soldat ajas enese istutise, seadis müüsi pähe ja waatas laua ohwitserile järele; siis tõusis ta ülesse, tõstis tolmusse langenud koti selga ja hakkas edasi löõberdama...

Minu meelest aga ei läinud see pilt. Selgelt, nagu oleks see lugu tänapäew sündinud, seisab wana soldati halasemisewäärt kaju mu ees, kui ta tee kõrwal rohu peal istub ja ohwitserile järele waatab.

Kes teab, mis ta hinges küll sellel filmapilgul wõis liituda.

Umbes aasta oli sellest juhtumisest mööda läinud.

Ei olnud enam olemas rumalat wana torda.

Inimesed olid wababuse saanud. Ka soldatid wõisid rohkem wababust maitseada; rohkem kui soldatid üheski teises riigis.

Minust oli ka wahapeal soldatimundri kandja saanud.

Oli jällegi soe, suwine ilm.

Sabstsin tramwaiga wäitset sõitu loomaaeda ette wõtta.

Kõit tulewad ja minewad tramwaid olid rahwast käis tuubitud. Inimesed rippusid ifegi wäljaspool tramwaid, et aga edasi saada.

„Magus saladus“.

G. Lugowski joon.

Jõudsin enese kudagi suure waewaga ühe tramwai platwormi peale nihutada.

Wagun kihutas kahinal mööda uulitsaid edasi.

Hakkasin ajawiiduts oma kaasõitjaid filmitsema. Mu filmi puutus keskealine kindrali pagunitega ohwitser. Mustad tihedad kulmud ja teraw waade andsid ta näole õige kurja ilme. Sirgelt istus ta waguni sees pingi peal ja waatas tigeada pilguga lähedale trigitud inimesi.

Kindral juhtus minu poole waatama. Pöörasin oma pilgu möödalibisewate majade peale ja unustasin warsti kindrali.

Tramwai jäi peatuskohale seisma. Sihile jõudjad hakkasid tramwaid wälja pugema.

„Olge head, seltsimees, lubage mind maha minna,“ kuulsin oma seljataga mahedat, meelitawat häält. Ma pöörasin ringi ja nägin oma seljataga sedasama kurja näoga kindrali, teda waremine olin tähele pannud. Nüüd ei olnud ta nagu aga suguai kurt. Mahedat nagu ette tehes, püüdis ta minust mööda minna. Surusin ennaft nii palju tahapoole kui sain.

„Tänan teid, seltsimees,“ sõnas kindral, minust mööda pääseses.

Mu filme ette tertsis uhke, wanatsest tõufaw ohwitser. Misjugune wahel! — — Aga fiisti!..]

Rui wiha wee hulta suhturt segado, siis läheb ta küll magusaks, aga wastit läage mail jääb juurde. Sa mida rohkem sinna suhturt ajada, seda läagemaks ta läheb...

Wiha teed ei armasta keegi juua. Ra liiga magusat ei taha keegi. Paras aga maitseb igauhele hea.

Ohwitserid panewad imets, mis sõdatid nende wastu nii waenulised on, eht nad küll nendega mõimalikult hästi püüawad läbi saada. Arusaadaw, täielikult arusaadaw!.. Wähemalt minule.

E. R.

Karujaht.

Wirtsus, 23. septembril 1917.

Armas Mats!

Termitan Sind ilma kae nägemata ja ilma jne. — Teie seal Tallinnas, lähete oma elamise ja olemisega päris liiale, nii ütelda, ülelääte. Mina ei armasta ajalehti lugeda, nagu Sa tead, sest lugemine on minu nõrkt külg, teega ta minu juures null. Ara aga sellepärast mõtle, et ajast maha olen jäänud, ei — minu naaber Luista. Ants teab selle eest kõit, mis kustiipool sünnib, ja mis tema teab, tean ka mina. Hiluti seletas ta mulle, et Tallinna lehed olewat käre täis olnud ühe jääkaru õnnetust surmast, keda keegi Wene sõdat Nehatus — Tallinna lähedal maha lastnud. Nehatus ja jääkaru? Aga mis seal imestada, Tallinnas on veel palju rumalamaid asju juhtunud. Rui mina veel noormees olin, siis lastsin Wiru-wärawas Siberi karu maha, see on ta midagi, aga ikksti leht ei hinganudki selle järgi. Sa imestad, ma tean Sa imestad, kuid ma wõin Sulle feda karu-jahti lähemalt seletada. See oli teise Austellungi päewa õffel, kui ma, wähe wintis, „Roime korstna“ õõlorterit lätsin õffima, kui korraga Wiru-wärawa läheduses toledat tifa kuulsin. Et tifa põhjust teada saada, ruttasin sinna, kust see kostis ja mis ma näen — hirmus... Rest uulitsat lamab suur muft logu pori sees ja lähedal wärawa-wõlwi all karjused paar torukübaraga herrat, just kui oleks neil turat ise küüntega kõris. Ma kohlustir... tundsin ainult, kuidas üks külma juga teie järgi hirmsa waluga jalatallast pealaeni ja sealt tagasi jooksis... Rui toibusin ja ära nägin, et sin ainult karjumine päewakorda oli wõdetud — kogusin ennast, ahmasin paar lõuatait õhtu ja hakkasin ta kaaja pressima, mis kops aga wõttis. See kõit juhtus sel ajal, kui veel kardawoi uulitsaid wahtis. Julge ja wahwa, nagu ta alati oli, kui nägi, et mitte mõni kel'm see ei olnud, kes kõwaste kõhatas, seisis ta ka warsti omas täies hiilguses meie juures ja küsis kõige seaduse paragrahwide nimel meilt tifa põhjust. Üks torukübaraga herra nihutas ennast aralt seinast eemale ja ütles: „Minu oley Reval linnapea abilise abi, minu tulep kammeradi — tiga ja korraga largama se muft logu ühest wantrist maha, mis siit mõõda õditma ja jääma sinna pori lamama, peasta meid, lastma se lurjus maha“. Seaduse mees kohtus ja jäi kui soolafammas seisma, ainult hambad suus, need ei seisnud tal paigal, waid lõgifestiwad ja naksustiwad lõualuudega wõidui.

Wiimaks lõandasin ma tasa küsida: „Mis see siis on?“ „Karu,“ oli ühe torukübara hirmunud wastus. „Siis lastma õmmetil palwetas teine torukübara herra meelheitest. Seadusemees tobas wargfelt oma lasteriista järele, aga kott puusal oli tühi... Nüüd oli hea nõu tallis. Aga „kui häda kõige suurem, on abi kõige lähem“, nii ta meil. Keegi torises läbi nina midagi. Rui õmber waatafin, nägin õwawhti, nagu neid ennemalt ja nüüdki veel küllalt on, et õõd wahtida ja wärste õhu lääes ma-gada. Õnnetuse põhjust kuuldes, tõmmas ta püest wana Rootsi aegse lähe laenguga roostes püstoli wälja ja, enne weel kui meist keegi ennast ette walmistada jõudis, täis kõmatas musta logu pihta... Rogu waarus külje pealt seljalt, kuuldus hale wingumine, midagi hammaste

kristamise taolist ja südant lõhestaw pörin ja korin ta gant järel. Lastja waarus ja kukkus maha. Seadusemees oli kui maa alla wajunud. Üks torukübaras herra oigas seina ääres maas: „minu kõht, minu õnnetu kõht, nüüd on ta — — haigeks jäänud!“ Tuulehoog kandis jälle mingisuguse mõmina ja pörina meie juurde. Ara kogusin oma julgusenatutuse, mis weel järele oli jäänud, haara-sin wanamehe käest tuleriista ja tõmmutafin ta teise laengu logu pihta tühjaks. Weel üks pörin, mõmin, sü-gaw passihäälega õigamine ja siis jäi kõit waitfels. Wägimehe tunne paisutas rinda. Ara nähes, et hädaõht mõõdas, kogusin ennast, lõwendafin häält ja seletafin, et ma karu wagats tegin. Wana õwawhtija oli ennast ka jalule ajanud ja rüüpastwad kardawoiga koos, kes nüüd jälle meie juurde oli selfinud, pudelift walget. Rord tuli ka minu kätte ja julgus kaswas: „Nüüd Cesti wennad, tel wapper süda, julge meel“ astume lähemale ja waatame, mis ta kasufast on järele jäänud. (Selle all mõtle-sin ma surmetud karu). „Kardawoiherra, sina oled sel-lelega harjunud, sul mõel, sina mine ees.“ Tõrkus teine küll wastu, aga kui me talle ära seletafime, et me üks ühe sabast kinni hoiaime ja mine tema sabast, tühja püs-tolift lääes hoideks, oli ta wiimaks nõus. Nüüd algas sala-jane hiilimine läbi pori musta logu poole. Rui kardawoi nägi, et logu ennast enam ei liigutanud, tormas ta palja mdegaga selle kallale ja hakkas nii meeletult raiuma, kui oleks tal tahtmine olnud seitsme peaga wafimadu ära hä-witada. Tuul hulus... Raiutawast kostiwad halebad pörisemad hääled... Kardawoi wäpif, teerutas wõitluse-himus weel paar sirakat pihta ja ütles siis: „Nüüd on tüps“. Me tungifime lähemale, ja mis me nägi — ...

Oh Mats! Ma ei lõanda sulle feda kirjutada...

Ainult selle kuulutuse, mis järgmisel päewal omale mälestufeks ajalehest wälja lõitafin, saadan Sulle lugeda:

Kadrinalist Toompeale sõites, on woorimees

Kontrapasfi — ära —
kaotanud,

musta wahariide koti sees. Teatata post. rest. S. W.

Loodan, et Sa minu karujahti kellegile rääkima ei lähe. Sind südamest terwitades, Sinu

Enno-Andres.

Teine üks pahemat kätt.

Kloostri waimulik, isake Amwrosi, jalutas kloostri aias iga pealeõunat ja õhtul, et siis woodisje heites, uni paremine peale tuleks.

Mitte ka ainult unele ettewalmistatus ega loobusear-mastus ei ajanud teda igapäew jalutama, waid asi seisis lihsfalt selles, et neil tundidel aias palwerändajannad jalutafid, isa Amwrosi aga suur õrnema soo austaja oli.

Laia pärna all pingil istudes, lihtufid isakele filmad salatulutefes naisterahwaste kogude järele, kes waitfelt ja wagalt aias jalutusteudel kõndifid.

„Ja imelit lugu,“ mõtles püha isa õhtades, „mis asi mind nõnda nende naiste poole weab? Suretan, sure-tan liha, aga wälja ei tule sellest midagi. Wisa pagan. Sa millegiga feda ära ei wõida! Olen igatpidi kasu-nud: kõigeparemaid roogafi sõõnud, mõeldes, et kõit kirg kõhtu upub, joonud kuni meelemärfufe kaotamifeni, lootes, et uputan ta, pagana, wiinasse, aga ei! Ilka weab mind õrnema soo poole.“

Sa, nagu kasf kala peale, nii piilus papp aias jalu-tajate palwerändajate järele — turbidetaupa.

Ruid wähe oli isa Amwrosile paljast keelatud wilja

Benemaal wanal ajal. Tsaaripoeg tuleb kloostrisse jumalat paluma! W. Mihailow-Sewernõi joon.

silmitsemisest, tal oli himu seda ka maitsta, ja wõimalikult ruttu.

Kuigi see munt tedretähniline ja üsna wähe meeldiw oli, leidus siiski üks palwerändajanna, kes nõus oli „püha isaga“ patustama.

Wõib olla, mõttes neiuks selle läbi patust puhataks ja pisut õndsamaks saada.

„Lulge, isake, hiljapooles, kui kõik juba magama on heitnud. Restmist kloostritoda mööda, teine üks pahemat lätt.“

„Seine üks pahemat lätt?“ päris isa Amwrosi ahnelt ja siemiseft ärewuseft wärisewa häälega.

„Jah! Ainult hästi hilja...“

Terwe päewa saatis isa Amwrosi nagu unes mööda. Ta unistas pehmetest asemest palawal suwööd ja palwerändajanna kaisutustest.

„Oi, isake Amwrosi! Waat, kus tütt! Ah? Wanas eas weel misjugune roman. Tubli tütt, mis seal rääkida! Ja waewalt oli leiköö tund lõõnud, kui ta, nagu kodukäija, kongist aeda hiilis ja sealt, põesaste warjus, kloostrilestamise koja poole pugema hakkas, kus — teine üks pahemat lätt — nägus palwerändajanna elas.“

Ilma suurema waewata leidis isa Amwrosi koja üles. Kuulmata sammudega, seinas taudu kobades, liikus ta edasi, uft pimeduses otsides.

„Seine üks pahemat lätt,“ kordas ta endamisi. „See oli esimene, see teine.“

Ja ettemaatlilikult wajutas ta käeraua peale. Üks ei olnud luffus.

„Tähendab, ei petnud,“ mõttes Amwrosi rõõmsalt!

Ja tasa astus ta tuppa.

Ettemaatlilikult, ei midagi pimeduses seletades, lähines ta woodile.

Kobawad käed leidsid tahmata lahtiseid juutseid. Woodi ette põlwile lastes, hakkas isa Amwrosi uinuja õlasi ja käsa kirdliste suudlustega üle külmama.

Ja äkki wirutas wägew kõrwaliil ta jalust maha.

„Oh ja Jumal!“ ebmatas Amwrosi.

Woodi peal istus jahmatanult ja põlastades wana hallipeaga praost, kes alles õhtul siia sõitnud.

Nagu meeletu langes isa Amwrosi tema ette põlwile. Ja alles häbistatult ja maha lõõdult tagasi minnes, märkas ta, et mitte teisest ukselt pahemat lätt sisse polnud astunud, waid kolmandast.

„Oh naised, naised, saatana kiusatus,“ sügas ta kullatagust, „pagan teiega! Paremt hakkas oma lõhtu magusate roogade ja wiinadega meelitama, ja naiste peale ei waatagi enam.“

Ja, wihafelt sülitades, sirutas püha isa käe kappi, wiinapudelikele järele.

Sägiseõhtul wabariigis.

„Saemas tule appi! Kust ja niisugusel kujul tuleb?“
 „Ei muud midagi kui juhtusin õhtu kell 10 ajal jala Rabriorust läbi tulema.“

Jumal tänatud.

I.

Ruskil riigis läsis teedeminister, puhkusele tagasi tulles, oma asemetäitjalt:

„Noh, seltsimees, misuguses seisulorras on meie ministerium?“

„Mille peale järgmise wastuse sai:

„Üsna hästi, jumal tänatud! Kas loen eht aruande?“

„Noh, lugege,“ oli minister nõus.

„Sel sel aastal, sel sel kuupäeval...“ algas asemetäitja ühetooniliselt... „Raudtee kõige paremas korras. Kuigi möödaläinud kuu jooksul 37 rongide kokkupõrkamist oli, siis tuleb ju ta teistes maades seba ette... edasi... Raubandus hiilgaw: möödaläinud kuul läks õnneks 23 naela lauawõid ja 3 lehma paigale wedada...“

Streigid, jumal tänatud, edenewad täie hooga, wedurid nõuawad palka juurde, wabandage, tahisid ütelda „wedurijuhid...“ Wiimasel ajal wõib iseäranis üht rõe-mustawat nähtust tähele panna — „jäneste“ arv rohkeneb...

„Aga mis teiega on, herra minister?“ katkestas oma aruannet asemetäitja, „teie nagu kuulate liiga tähepanelikult?“

Kuid minister ei wastanud, ta oli südamerabandusesse furnud...

II.

Mõni tund peale seda turba juhtumist wõttis siseminister ühe oma abilise aruannet vastu: „Nii siis, seltsimees, teie ütlete, et siseminister riigis kõik rahul ja korras on?“

„Jah, herra minister, meie riigis on, jumal tänatud, kõik rahul ja korras! Waat, wõtke ainult aruannet kuulda!“

Ja ministri abiline luges järgmist ette: „Rahwal iseäraliste wiletsuste all kannatada ei ole, kui wägiwõlla teod, riisumised ja üleüldine korralagedus arwesse wõtmata jätta, kuid jelles ei ole midagi iseäralikku, see on nii loomulik praeguse asjade seisulorra juures... Üksituid linnad, külad ja isegi tarjamõisad kuulutawad endid iseseiswateks

anarhiatels ja wabariitibeks... Eoitluse lihtsus laswab iga tunniga...“

Õduple abiline oma aruandega ei jõudnud, sest et minister ise wälja ei kannatanud ja halwatusesse suri...

III.

Selsamal päewal tutvustas ennast posti ja telegrafi minister erakorralisel koosolekul oma ministeriumi jooksu-wate asjadega. Tema ministeriumis oli tah kõik Jumal tänatud...

Nii näitusel jõudsid kiirtelegrammid harilikest postkaartidest hiljemine kätte...

Kirjad ja rahasaadetused ekssid teel ära...

Niisuguse hiilgawa seisulorra tutvunedes, jäi minister haigeks ja lõppes warstigi nerwide põrutusesse...

IV.

Sellesama riigi sõjaministerium elas ta kõigesuuremat lihtsust üle, sest et see riik sel ajal naabritega sõda pidas.

Sõjaministril oli tah kõik Jumal tänatud: olid taganejad sõjamehed, kellel toit ja soojad riided puudusid, olid waenlase salakuulajad ja palju muidki asju weel, mis kõik üles lugeda ei jõua.

Mis tegi see minister riigi päästmiseks?

Wõi suri ta ka?

Str.

Uued tuuled.

Seategewuse seltsi wanemate nõukogu liikmed kogusid liiksteie järele saali koosolekul.

Õfaw sekretär, kes pita roheline kalewiga taetud laua taga paberil soris, largas iga sisetulejale wastu ja sõbralikult surus ta üht ja teist kätt. Sisetulejad paljusid peened, pikad ja liihitised nägawad wäinud ja halwas tujus olewat, eht nad küll naeratada katjusid, aga see naeratus tegi näo ennem kibedaks, kui rõemjaks.

Patšud taebastwad palawuse peale ja pühkistwad hgi otja eest, peened leidfid jälle, et toas tuul läbi puhub ja kinnitastwad, et mitte just halb ei oleks olnud, ennast teega soendada.

Anti teed, ja weel suhtru ja sõbrunigagi, laua peale pandi ka tats talbrekut jaiatükidega.

„On aga ka aeg, mäletate proua Dhasas,“ pööras üks pats herra oma naabri poole, „herra Lehtmets kostitas meid alati biskwiitidega ja kompvekkidega, ka kowjati wõis saada, kes tahtis... Ja see kõrwitse teebis!“

„Parem ärge rääkige, ifand Pöld! Suu läheb weffsels... Selle eest ka asjad lätsid libedaste kui mesi, ei olnud ritdu ega waidlemist. Aga waadate nüüd?... Kõik on kui fiilid wahi peal... Ei teagi, kuidas juttu algada.“

„Austatud selfsiitmed,“ algas selle aja sees eestseisja, saia talbrekut oma poole tõmmates. „Kurad tead, mis leib see nüüd on! Wabandage mu faksjad, selle sõna eest...“

„Olge head! Olge head!“ kuulbus igast laua otjast. „Ja nii siis, me tänase koosoleku põhjusels on üks isearalilt ennenägemata juhtumine.“

„Dho!“ sõnas teegi, teed rüübatez. „Ma pean õnne soowima uue alamteenijate nõulogu asutamiseks. Seft on weel wähe, et need alamad teenijad häbemataks on läinud; nad tahawad meie käest wõimu ära wõtta ja meie tegusi arwustama hakata.“

„Taga hullemats läheb!“ hüüdis üks kõhnamateft her-
radeft.

„Rujutage ette, mis nad räägiwad. Nad räägiwad, et kõil heategevad summad meie näppude külge kleepiwat, ja et meie juba küllalt walitsenud ja rikkaks läinud oleme.“

„Virmus!“ tähendas üks naisterahwas, filmi lae poole tõstes.

„Kes nende komiteesje siis astus?“ küftis teegi halli riie-
tes ifft.

„Kõõgitiidruft, nõudepeftja, pefunaine, kufjar, kojamees, uksehoidja ja weel teised töölised. Ja wat, nüüd hakastwad nad eesteks meie tegude järele walmama. Kas me wõime niifugust isewalitsust ja wõimu endi riigis kallida?“

Waitus käis läbi koosoleku.

„Kallida, wõi mitte, see on nüüd kõrwaline küftimus!“ segas waitufesse kellegi hääl. „Aga, kas ei oleks meie pa-
rem nendega heasse seifuforda asuda?..“

„Ah, kuidas hakkam ma kõõgitiidrukuga wõi kufjariga koosolekul istuma!“ jostistas teegi proua.

„Ma olen teiega täieste nõus, proua Raud! See on wäljalannatamata! Ja wähegi, mis üle me siin omalestel räägime... Ma panen ette protesteerida!“

„Kelle ees protesteerida?“ sõnas teine. „Ei parem rahul
„Kastitwõimu wõib nüüd ka riigi walitsufes määrgata,“

ütles sekretar. „Muidugi on tarwis ettewaatust...“

„Ma panen ette ainult wäljawalituid uueft komiteest wastu wõtta, näitufeks toatüdruku Anna.“

„Noh, Anna ei ole ju kellegile tahjulit,“ kostis kufa-
gilt hääl.

„Aga ta ei mõista ju lugeda...“

„Seda parem. Ifand Pöld wõib teda juhtida.“

„Aga mina olen ju perelonna inimene!“ wastas see.

„Mül on natute piinlit...“

„Ja selfimeestest kufsume kufufepa Antoni!“

„Ah, see on noor mustpea... Ta näeb päris wiifakas
wälja!“ ütles üks preilideft.

„Ma arwan, me wõime seda siis läbi rääkida,“ sõnas eestseisja.

Koosolek jäi jälle magaseks ja kõned peeti waitfelt ja wahetord burchutbe ja demokratia wahel oli otfufatunud. Ja heategevwas selfftis hakkas „uuteft tuultest“ hoolimata kõil wana raba mööda minema.

„Sõjapõgenejad.“

Et inimesed põgenewad sõja eest, mis kui tuline lawiin häwitades üle maa läib, kõiki oma kraami ja warandust armuta saatuse hooleks jättes, see pole kellegi nali. Et aga

Seente hooajal. Tõnawu sügisel kaswas wihma ja soojade ilmade tõttu nii lopsakalt seeni, et seenelised ise tihti nende sekka ära etfifid.

sõjawäe popp, nahka hoides, oma wäejaost sadafi werstast tahapoololewasse linna põgeneb — see on juba nali.

See lugu juhtus meie brigadi poppiga. Tema mehile wõttis ja tegi „säared,“ sel' ajal, kui Wene wäed R. alt taganesid. Ime, et ta otjekohe taewa utse alla Peetuse juure ei läinud, waid Pihlwa linna. Wist arwas ta patu-
totti omal taewa teelonnaks liig ränga olewat, wõi kartis, et oma palfu kõhuga taewa litjast utseft fisje ei mahu, et paremats arwas weel maapeal komberdada.

Ja asjata ongi popil faksilase wastas ristiga wehkida. Ega ta, togu, aru ei saa, et püha meest lasta ei tohi; paneb piisft palge ja — teeb plõtsu ära. Ega's see popli wana-
pagan pole, et tale kuul peale ei hakka! Wanal ajal sõdisid weel pühad mehed soldatitega ühes, lätsid teiste eel, rist käes, — tormi'ootfule. Nüüd pole aga enam nii. Nüüd pühadus ei aita, ega Sumal ei kuule. Ja ega see faksila-
negi mõni indianlane pole. Üht Sumalat paluwad kõil: need äraneeatud faksilased ja meie „truud liitlased“.

Reda peab see Sumal nüüd aitamata, ehk kelle palwet kuulma? Ta jääb lihtsalt erapooletuks, lööb käega ja ütleb: „Lont teid! Tehke ife mis tahate!“ Ja sellepärast sel sõjal lõppu ei tulegi.

See küll. „Patjufhla“ määrts faapatallad ära, et ker-
gem käia oleks ja kufkus kõmpima, mööda porist teed. Selfsiiffti-sõjapõgenejad kogus tale hea trobitond teepal juure; ifegi paar halastajat õde, kes ka kõil tallad ära määrifid ja püha mehiga ühes lätsid. Mis läts neil forda sõja taganemine; lõiwad käega: „Laf“ müdistawad, kellel himu teeb!“

„Lubage küll leiba, olen juba tats päewa söömata olnud,“ palub üks nutufe häälega teedäres feiswatelt sõja-
põgenejatelt. „Ei meil leiba ole,“ wastatafse tale. „Oleme waefted sõjapõgenejad. Meie leib jäi kõil faksilase kätte.“

„Kas mina pole sõjapõgeneja?“ küftib küftaw. „Ma põgenesin ka Riita tagant faksilase eest ära.“
Seepeal räägiwad soldatid-sõjapõgenejad ifelestis. „Mis meie selfest kufu faame, et siin wõdera maa peal sõdime. Mis läheb see meile forda, kui faksilane selle maa ära wõtab.“

Ewakerimise puhul.

„Kui tahju, et ma geografia ära olen unustanud. Hea o'eks, kui nüüd meelde tuleks, kus rahwas rittam ja kus palju mehi. Pean Tallinnast lahtuma, aga kuhu — ei tea.“

Siin polegi õiget rahwast elamas — on kõik sakslased, spionid ja buršhid. Siin on juba isegi lastel ja eestlastel oma polgud, lai' need sõidwad, kui himu teeb. Nad tahtwad muidugi endale wabariiklisi saada — mispärast siis meie nende maa eest wastutama peame.“ Nõnda pidas üks teistele kõnet.

„Kust tubermangust oled, seltsimees?“ küsis üks „sõjapõgeneja“ teiselt. „Wologda tubermangust.“ „Wologda wastas. [Wologda tubermangu meeste sõmunimi].

„Aga sina?“ „Mina olen sibirjal, Tomski tubermangust.“

„Ah, ah — Nikolai on nüüd sinu „semjat!“

„Kas siin Saratowi tubermangu mehi ei ole?“ „Ei ole“, wastatakse. „Mina olen Pihwa tubermangust“, ütles üks. „Kapskoidel on hea, neil kodu ligi, wõiwad kõhe joo-nega kodu minna“, naerdakse teiste hulgast. „Aga sakslane on kannul!“ taebab tapstot.

„Aga teie, Wologda ja Siberi mehed — teie wõite weel kodu ahju peal mõni hea aeg magada, enne kui ta teile jõuab. Wenemaa on suur ja lai; tal annab õige himu pärast teist wõtta, enne kui läbi saab!“ kiidab Saratowi mees julgustades teistele.

Pihwas olid kõik juba kartuses ja ärewuses, et sakslane tuleb. Kui „patjushka“ sinna jõudis, kuulastid eided ja taadid, suud ammuti, mis see neile sõjast pajatas. Panitwad samowari ja teekruusid lauale. Mõned aga määrised juba tarata laid, sidusid samowari ja pühad kujud wantrile ja waatsid, kuhu poole peab setukaga sõrkima. Kuid patjushka jõi tulist teed, nii et habe tillus ja heitis peale selle oma reisuwäsimust puhkama. Eided pühkisid seekitujabaga filmi ja löiwad risti ette, õhtides: „Küll on see sakslane üks hirmus inimel!“ Halastajad sed, õrnalehed, läkisid aga linna ohwiseridega trehwama. . . „Mu kingad ja kleidid kui porised!“ turtis üks teisele. Kuid „sõjapõgenejad“ wiidi peagi komendandi walitsufesse, ning toimetati healt frondile tagasi. Mollas olid nende ilusad ettekututused ahju peal mogamijest.

23. IX. 17.

Aleg. Limm.

Märs liiga suure leiwa pärast.

Viimase aastajaja neljakümnenndatel aastatel küpsetasid Wiener pagarid õige wäikseid leibu, kuid nõudsid seda suuremat hinda. Walitsus uuris selle kalliduse põhjust. Pagarid ajasid süü ostjate peale. Nad pidawat sellepärast nii kõrget hinda wõtma, et rahwas pühapäewi ise leiba küpsetada; peale selle pidada pagarid pühapäewiti „pealetauba“ leiba andma. Nüüd seati siis nii, et „pealetauba“ leiba ei anta; selle eest aga pidid pagarid leiba hoopis suurema küpsetama. Pagarid näitasid jällegi, kui wastutulelikud nad rahwa nõudmistele on — nad jätsid pühapäewase „pealetauba“ saja hea meelega andmata. Leib aga ja ta hind olid endised.

Üksikud meistrid aga arwasid ometi, et sellest küll ei ole ja küpsetasid leiba weidi suurema. Muu seas tegi seda ka keegi pagar Wiener „Wiimaja“ eeslinnas.

Selle „mitte selfimehelitu“ teo pärast olid kõik ta ametiwennad wihal, ja et tubli meister nende kallaleitungimistest ei hoolinud, tah'fid nad tale wäikse wiguriga kätte maksta, millel aga suured tagajärjed oletasid wõinud olla. Nad saatsid tale niipalju ostjaid majasse, et tema ja ta teenijad neid teenida ei suutnud. Ilka suuremaks läts hull, mille hu'gas ka wäga palju wigurimehi oli, nii et pagari-maja ees pea ligi 2000 inimest seisis. Riisendati, sõimati, siunati ja lõput's halati maja kiwidega loopima. Politsei ei jõudnud midagi ära teha, lõput's pidi sõjawägi appi tulema. Ja tänu garnisoni ülemale, et werewalamine tulle-mata jäi. Nii mõnigi oli aga kas mõdegahobist wõi kiwiga haawatud.

Selle asja algatajad pagarid pidid küll õige suuri trahwirahast maksma, kuid ometi olid nad näidanud, et wanafõnal: „wäikesed põhjused, suured tagajärjed“ tõepõhi ei puudu. Tagajärg o'i, et suureleiba küpsetajad ka wäikesest hakkasid tegema.

—u—

Nina.

Silmad on hinge peegel. Nina ei ole küll peegel, aga mängib meie elus siiski tähtsat osa — ta on „baromeeter“ ja näitab tastu seisukorda wäga õieti. Kui tastus rõhlem raha on, siis tõuseb ta, kui tast tühj on, siis wajub — wajub ilka madalamale, ja mees täib pea norgus, nina nõssis. Ja kes näitab paremine kui nina.

Tihti on inimesed wäheste nägemisega, nad ei näe sedagi, mis nende nina all sünnib, — laugemale nägemisest pole juttugi. Üks weab teist ninapidi; ühel on loodud pikk nina, teisele tehakse muidu — lõbu pärast — „pikka nina.“ Ühedel on nina punane, teistel tehtakse punajets, kolmandatel — sinine.

Noored plitad on ninakad, nad mängiwad tihti oma kawaleridele ninanipju. Mõnedel on nina lihtsalt haisu tundmise jaoks, mõned torlawad teda tihti tasturätikuse; mõned topiwad oma nina sinna, kuhu tartwis pole ja saawad siis teiste käest ninakõrretust jne.

Lõput's on nina ka tartuse tagawara ait: pista näitujets loll ninapidi asja juurde ja ta saab kõhe asjast aru.

Wanapäla Saks.

Rektöö tunnil.

Koosa on ilus, walgejuukseline neiu, uurib sipirikismust ja ufub waimust. Kord wõeras linnas wiibides, jääb ta õõsels wõerastemajas. Runa kõil paremad toad täis on, peab ta wiletsa kamrilesega leppima, mille seintest tuul läbi wilistab ja laudadest lagi praguline on. Kiitlita walgujel wõtab neiu Koosa riidest lahti. Ükki märkab ta, et läbi lae hele walgusekiir tema tuppa langeb, — ta wajub põlwik, stutab käed wannutades ülespoole ja ütles: „Waim, ma küsin sinu käest, kes ja oled ja mis ja soowid?“

Wille peale ülewalt kaunis jäme mehe hääl kostub: „Puhu lamp ära, Emil, ja lase mind ka kord piiluda!“

—or.

Kaasawara.

Ju wiisteist aastat õpetaja juures
Reet oli ausalt töögis teeninud.
Kui täna wiimast lord ta nõusid peeti,
siis olid käed kui ära nõutud:
Liud, taldret, tase, kõit ühe-teise järgi
wiist kogemata maha kukkusid.
„Oh jumal, kui nüüd herra tuleb tööki!“
Nii mõtles Reet ja korjas kildusi.

Ja herra tuli.

Kuid näha polnud enam kildugi
Ja Reet, ei lausnud talle sõnagi.

„Noh, Reet, siis homme on su pulma päew?
Siis möödas kõit on noore põlwe waew.
Ma kaasaraha sulle lubasin,
Rakskümmend rubla selleks kogusin.“

Rakskümmend rubla? Küll on ihustuski,
nii mõtles Reet, kuid wagaheks ta jäi.

„Ja praegu on ju kuri-kallis aeg,
waest aitab find, ka sinu oma poeg?“

Kuid enne, kui sa lähed minema
Mul oma tulewast ka näita ja.“

Reet wõttis raha, suudles herra käsi
Ja tahtis midagi veel ütelda,
Kui teegi kõõgi utse lohti tegi
ja siise pugest koputamata.

„Kes see? —“

„Mu Josef, armuline herra,
See ongi minu tulewane mees.“

„See pääs, see närulaks ja joodik!
Ja sellega sa seisad altri ees?“

„Noh, lubage, mu õpetaja herra,
misjuguist meest —
Siis teie tahaksite saada
kaheskümne rubla eest?..“

27. okt. 1915.

S. Wats.

Ülem päewamure.

Rawaler: „Kudas teie siis ka ennast „Mütawa
kogu“ jaoks ette mõtlete walmistada?“

Reiu: „Tellin omale uue sidikleidi.“

Nöör.

„Papa, ma leidsin pika tüki peenikest nööri ja mängisin
sellega lojas.“

„Ihus, minu poeg, ilus!“

„Jah, aga ma sidusin nööri pöigiti üle loja utse lingsi
külge kinni!“

„Noh, sellest pole suurt wiga veel!“

„Aga seal tuli mamma ema ja tahtis meile külaliskes
tulla, ja nüüd ei saanud ta siise.“

„Mis? See on ju enneluulmata lugu. Häbene ennast
ometi. Wana inimene pidi saususuguse jõmpsi päraast pika
ninaga tagasi minema!“

„Ei, papa, nöör läks latti.“

„Tuhhat ja tuline! Pois, kelm! Et sa teine lord pesu-
nööri wõtab!“ (Saklab püüsihima otstima.) — or.

Ümargused sõnad.

„Millaal sõda ära lõpeb?“ „Siis kui rahu tuleb.“

„Millaal rahu tuleb?“ „Siis, kui sõda ära lõpeb.“

Saks.

Saksa peastaabist.

Rakskolmat pealetungimisekuu päewal oli meil wene-
lastega sõwa lahing. Wenelane sai suured kahjud: unu-
tas aiawärawa lahti, külm läks aiawärawast siise, wõttis
wakamaa mead ära, wiis sülda kiwiaeda, kolm paari luua-
wõruki, ja ühe piimapüti löi nii räbalaks, et mitte laua
kildu ei jäänud pöbja külge...

Meil ei olnud muud kahju, kui ainult kaks paari We-
nesaapaid ja ühe tünni postlamasla õli wiis külm ära.

Meie zeppelin pommitas heade tagajärgedega Nehatu
luuawabrikut. Wanatüla Saks.

Tutwuse sobitamine.

Mäolattepidul liigub laetud näoga naisterahwas, kelle
riided üleni ajalehe wäljalõikeid täis kleebitud. Reegi noor-
mees sabatuues astub lähemale:

„Näguis maste, mida sa õige kujukutad?“

„Mina olen kuulutus!“

„See trehwab ju ilihästi, — mina olen nimelt kuululu-
tuste korja.“

Noorpaar.

Mees: „Mits sa toatübrulut ei lasse omal saapaid jalast võtta?“
 Noorik: „Ah, mu kallim, ma armastan sind nii väga, et ei taha, et keegi peale sinu minu jalgu näets!“

Eroost.

Wana Kaenlamägi, Kaenlamägi ja Ko. äri omanik, oli enese telefoni nõbri külge üles poonud. See raste toorm oli lasti seinä küllest maha rebinud, ainult üts nael pidas roel. Lumitwalgelt seifis noor proua Kaenlamägi furnuteha ees ja wõitles ahastufega.

Seal astus wanem sell tema juurde ja ütles tafa: „Eroöstige endib, proua Kaenlamägi, meie wõime ka naabri pagariärist telefoneerida!“ —or.

Rah parteis.

„Hei seltsimees! Mis mees teie olete?“
 „Mina? Mina olen Muhumaa mees.“
 „Aga kas teie mehed ka parteidesse hoiawad?“
 „Kuda muidu! Mehe mehed lätwad ilka roppis kas üts mees, ehl kats meest, aga ilka roppis.“ Saks.

„Meie Matsi“

tellimiste wastuwõtmine wältab edasi.

Tellimise hind lättesaatmisega aastas 10 r. — L.,
 6 kuu eest 6 r. 3 kuu eest 3 r. — L. Toime-
 tusest ise ära wites: aastas 8 rubla, 6 kuu eest
 4 r. 50 L., 3 kuu eest 2 r. 50 L. Ilmub iga laupäew.
 Adressi muutmise eest 30 kop. Adressi muutmisel ja
 tellimise uuendamisel palume senist adressi nr. teatada.

Toimetus ja talitus:

Harju ja Riiüüli wulitsa nurgal nr. 46/15.
 Tallinnas, „Leabus“ raamatulaupluses.